

Katja Jeznik, Petra Gregorčič Mrvar in Marjeta Šarić

Pogled staršev na delo šolske svetovalne službe

Povzetek: Pedagoška stroka skrb za partnerske oblike sodelovanja med šolo in starši prepoznava kot eno od ključnih nalog šolske svetovalne službe. Raziskave o sodelovanju med šolo in starši nakazujejo neenotno razumevanje medsebojnega sodelovanja in njegovega pomena, v očeh učiteljev pa so starši lahko prepoznani tudi kot tisti, ki preveč posegajo v njihovo pedagoško delo. Ker so bili prav pogledi staršev v preteklosti deležni manjše raziskovalne pozornosti, v prispevku predstavljamo rezultate obširne študije o šolskem svetovalnem delu v Sloveniji s poudarkom na analizi odgovorov, ki so jih dali starši. V raziskavo je bilo vključenih 315 šolskih svetovalnih delavcev in 1119 staršev. Ugotovili smo, da starši poznajo osnovne naloge šolske svetovalne službe in vedo, da ni namenjena le posameznim učencem, ampak tudi staršem in ostalim udeležencem. Šolska svetovalna služba je med starši dobro sprejeta, starši pa dobro sprejeti med šolskimi svetovalnimi delavci. S to ugotovitvijo problematiziramo posplošeno predstavo o vzajemnem nezadovoljstvu staršev in šole pri medsebojnem sodelovanju in uresničevanju pričakovanj. Družbene okoliščine, v katere je vpeto sodobno starševstvo, prav tako pa tudi šola, je mogoče preseči le skozi krepitev dobrega medsebojnega sodelovanja staršev in šolske svetovalne službe na različnih področjih, npr. vpisa, učenja in učnih navad, medsebojnih odnosov in osebnega razvoja.

Ključne besede: šolska svetovalna služba, starši, sodelovanje s starši, svetovalno delo

UDK: 37.064.1

Znanstveni prispevek

Dr. Katja Jeznik, docentka, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za pedagogiko in andragogiko, Aškerčeva 2, SI-1000 Ljubljana, Slovenija; e-naslov: katja.jeznik@ff.uni-lj.si

Dr. Petra Gregorčič Mrvar, docentka, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za pedagogiko in andragogiko, Aškerčeva 2, SI-1000 Ljubljana, Slovenija; e-naslov: petra.gregorcicmrvar@ff.uni-lj.si

Dr. Marjeta Šarić, asistentka, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za pedagogiko in andragogiko, Aškerčeva 2, SI-1000 Ljubljana, Slovenija; e-naslov: marjeta.saric@ff.uni-lj.si

Uvod

Sodelovanje med šolo in domom oz. starši je ena izmed ključnih nalog šole in strokovnih delavcev (Kalin idr. 2009; Programske smernice ... 2008a, 2008b). Pristopi k sodelovanju in vzpostavljanju odnosov med šolo in domom so raznoliki. Hornby (2000) jih razvršča od tistih, ki zmanjšujejo vključevanje in aktivno vlogo staršev, do tistih, ki medsebojno sodelovanje spodbujajo. Danes se kot najustreznejši opredeljuje partnerski model, ki ga je razvila Joyce L. Epstein (1995), ena vidnejših avtoric na tem področju. Posebej je poudarila, da se otrok¹ uči in razvija znotraj treh integralnih kontekstov: šole, družine in skupnosti. Pomen kakovostnega (partnerskega) sodelovanja so v preteklih letih proučevali in utemeljevali številni avtorji tako v tujih (Esler idr. 2002; Huth 2006; Sheridan idr. 2002; Textor 2018) kot domačih razpravah in raziskavah (npr. Kalin idr. 2009; Kroflič 2015; Ule 2015). Sodelovanje s starši je ključno najmanj na dveh ravneh (Čačinovič Vogrinčič 1999; Davis 2005; Programske smernice ... 2008a, 2008b). Prvič, na ravni zagotavljanja kakovostnega vzgojno-izobraževalnega dela v celoti, in drugič, na ravni podpore pri delu z učenci, ki potrebujejo pomoč ob težavah ali različnih stiskah.

V prispevku predstavljamo nekatere vidike sodelovanja šolske svetovalne službe in staršev. Najprej postavljamo v ospredje osnovna načela vzpostavljanja sodelovalnega odnosa med šolskimi svetovalnimi delavci in starši ter nekatere ovire, na katere naj bi bili svetovalni delavci pozorni in jih odpravljali. Nato prikazujemo del izsledkov široko zasnovane raziskave o šolski svetovalni službi v Sloveniji (Gregorčič Mrvar idr. v tisku), ki se nanaša na starše. Namen raziskave je bil sicer proučiti, kako svetovalna služba danes deluje v osnovni in srednji šoli ter kateri so pogledi, stališča in potrebe posameznih akterjev do svetovalne službe. Tako smo v raziskavo zajeli vzorec šolskih svetovalnih delavcev, ravnateljev, učiteljev, učencev, dijakov in njihovih staršev. Zaradi obsežnosti podatkov v tem prispevku predstavljamo le del raziskave, in sicer tistega, v katerem nas je zanimalo, kako se starši spoznajo z delom šolske svetovalne službe, v čem starši prepoznajo glavne naloge svetovalnih

---

¹ V besedilu pojme otrok in mladostnik ter učenec in dijak uporabljamo kot sopomenke, razen takrat, ko želimo poudariti razlike med njimi.

delavcev in katera so področja, na katerih bi starši potrebovali pomoč, podporo ali informacije šolskega svetovalnega delavca. Pridobljene ugotovitve lahko pripomožejo k načrtovanju nadaljnjega sodelovanja svetovalnih delavcev in šole s starši ter v prihodnje prispevajo še k večji kakovosti odnosov.

Vzpostavljanje odnosa med svetovalnimi delavci in starši

Številni domači in tuji avtorji (Bryan in Henry 2008, 2012; Bryan in Holcomb-McCoy 2007; Čačinovič Vogrinčič 1999; Davis 2005; Esler idr. 2002; Gregorčič Mrvar idr. 2016; Griffin in Steen 2010; Resman 2008; Walsh in DePaul 2011) poudarjajo vlogo šolske svetovalne službe pri sodelovanju z učenci, strokovnimi delavci v vzgojno-izobraževalni ustanovi, pa tudi s starši in lokalno skupnostjo. Svetovalna služba naj bi ob tem prevzela vodilno in koordinacijsko vlogo. V okviru svojih temeljnih dejavnosti (razvojno-preventivnih dejavnosti, dejavnosti pomoči ter načrtovanja in evalvacije) naj bi ob interdisciplinarnem povezovanju stopila tudi izza zidov šol. Sodelovanje s starši in (lokalno) skupnostjo ter njena podpora so namreč v korist tako otrokom oz. mladostnikom kot tudi preostalim udeležencem šole – učiteljem, vodstvu šole, staršem itd. (Bryan in Henry 2008; Bryan in Holcomb-McCoy 2007; Gregorčič Mrvar idr. 2016; Resman 2008; Walsh in DePaul 2011).

Poudariti je treba, da je proces medsebojnega sodelovanja dinamičen in odvisen od različnih dejavnikov. Svetovalni delavci navajajo, da sta njihova vloga in vpletenost v (partnersko) sodelovanje z drugimi akterji odvisni od siceršnje sodelovalne kulture in klime v šoli, pričakovanj ravnateljev, časa, poznavanja vlog različnih akterjev ipd. (Bryan in Henry 2012; Bryan in Holcomb-McCoy 2007). V kontekstu sodelovanja s starši je kakovost sodelovanja pomembno odvisna od tega, kako šolski svetovalni službi uspe predstaviti svojo vlogo in naloge (Davis 2005). Predvidevamo, da danes starši večinoma poznajo oz. so že slišali za svetovalno službo, saj so se z njo najverjetneje seznanili že med svojim šolanjem. Vprašanje pa je, ali so njihova predstava o svetovalni službi in njihova pričakovanja skladni z obstoječim razumevanjem sodelovanja v šolski stroki. Če starši vloge šolske svetovalne službe ne poznajo, imajo lahko o svetovalnem delavcu zmotne predstave in pričakovanja. Davis (2005, str. 197) navaja tri načela, ki jih je vredno upoštevati ob predstavitvi šolske svetovalne službe staršem: *vidnost*, *dostopnost* oz. *dosegljivost* in *fleksibilnost*. Če želi biti svetovalni delavec prepoznaven in ustvariti pozitivno podobo o sebi, je zaželeno, da »vidi in je viden«. Prek prisotnosti svetovalnega delavca med učenci, prek njegovega aktivnega vključevanja v formalne in neformalne dejavnosti šole ter v delo z učenci in prek izvajanja določenih dejavnosti si starši lažje predstavljajo in razumejo vlogo svetovalnega delavca v šoli. Obenem naj bi bil fleksibilen in dostopen oz. dosegljiv za starše na različne načine. Ob rednih govornih urah naj bi se odzval tudi na primere, ki se pojavijo nepričakovano. Ob tem je pomembno, da svetovalni delavec preveri, ali so načini sodelovanja in čas, ko je dosegljiv za starše, primerni za vse starše ali si morda ti želijo drugačnih načinov sodelovanja.

Oblikovanje kakovostnega in zaupljivega partnerskega sodelovanja ter odnosa svetovalnega delavca z učenci, starši in učitelji ter med njimi bo odvisno od tega, koliko bo svetovalnemu delavcu uspelo vnesti v te odnose *empatično razumevanje*, *medsebojno sprejemanje* in *kongruentnost oz. pristnost*, o katerih je sredi prejšnjega stoletja pisal že Rogers (1957). Gabi Čačinovič Vogrinčič idr. (2005) pa v začetku novega stoletja po praksah iz tujine (de Shazer 1985) poudarjajo tudi pomen *vzpostavljenе delovne zveze ali delovnega odnosa*. Označimo ga lahko kot sodelovalno prizadevanje za skupne cilje, usmerjeno v tukaj in zdaj ter v prihodnost, ki je pozitivno, optimistično naravnano. Takšen odnos omogoča vzpostavljanje prostora, v katerem udeleženi medsebojno sodelujejo, se dogovarjajo ter soustvarjajo cilje in naloge medsebojnega sodelovanja (Čačinovič Vogrinčič idr. 2005).

Pri tem naj poudarimo, da je v procesu medsebojnega sodelovanja vloga svetovalnih delavcev v tem, da zagotavljajo ustrezne okoliščine za večjo vključenost učencev pri odločanju o zanje pomembnih zadevah. To pomeni, da učence spodbujajo in jim omogočajo, da soustvarjajo medsebojno sodelovanje, da so v njem dejavno soudeleženi na svoj lastni in zanje smiselni način, kar je v ospredju v okviru koncepta participacije otrok in mladostnikov (Kodele 2017; Kodele in Lesar 2015; Mitra in Gross 2009; Mitra in Serriere 2012; Kroflič 2015). Gre za kompleksen koncept, ki ga številni avtorji opredeljujejo kot proces, ki učencu omogoča, da lahko izrazi svoje želje, potrebe, interese, mnenja in pričakovanja, da je spoštovan in upoštevan pri izbiri, oblikovanju in sprejemanju zase pomembnih odločitev in ne nazadnje tudi pri evalvaciji. Participacija pa pomeni tudi prevzeti odgovornost na določenem področju, za določeno dejavnost.

Ustvariti zaupljiv odnos in sodelovati z učenci in starši pa ni (vedno) lahko in je odvisno od številnih dejavnikov. Eccles in Harold (1996) na podlagi izčrpnega pregleda raziskav o sodelovanju med šolo in domom kot osrednje dejavnike navajata: značilnosti, odnos in držo staršev oz. družine do sodelovanja; značilnosti otroka; značilnosti, odnos in držo šolskega osebja do sodelovanja; značilnosti šole in širše okolice ter časa za sodelovanje. Pomembna so tudi *pričakovanja*, ki jih imajo šola (učitelji in drugi strokovni delavci) in starši drug do drugega. Pričakovanja se pogosto medsebojno ujemajo, lahko pa so tudi različna in se sploh ne prekrivajo (Resman 1992). Kolikor manj je soglasja med pričakovanji šole in staršev, toliko večja je nevarnost neuspeha za medsebojno sodelovanje in toliko bolj verjetni sta nezadovoljstvo ter razočaranje na obeh straneh. Ravno zato je pomemben vpogled v to, kakšna medsebojna pričakovanja in predstave imajo starši in strokovni delavci šole.

Ko razmišljamo o značilnostih sodelovanja staršev s šolsko svetovalno službo, ne smemo pozabiti na starše, ki niso motivirani ali pa ne zmorejo tovrstnega intenzivnega sodelovanja s šolo. Lontos (1992 v Esler idr. 2002; Kalin idr. 2009) kot ovire pri starših vidi občutke neuspeha in nizko samopodobo; negativen odnos in slabe izkušnje z lastnim šolanjem; občutek, da jih šola oz. učitelji ne spoštujejo in ne sprejemajo kot ostale starše; prepričanje, da je otrokovo delo v šoli stvar šole ipd. Razloge pa je treba iskati tudi pri šoli ali strokovnih delavcih. Vzrok so lahko stereotipi strokovnih delavcev do nekaterih skupin staršev, lahko gre za preveč paternalistično držo, nepoznavanje, neposlušanje, nerazumevanje staršev, družine, socialnega okolja in ekonomskih pogojev njihovega življenja (Resman 2008).

Vsekakor pa velja opozoriti, da pri nas niso redki pogledi učiteljev, da se starši preveč vtikajo v njihovo delo (Ule 2015), čemur sledijo tudi objave v medijih, kar starše gotovo dodatno oddaljuje od na zaupanju utemeljenega sodelovanja s svetovalno službo.

Kontekst raziskave

Izsledki raziskave o upravljanju izobraževalnih potekov otrok in mladostnikov na evropski ravni (Ule 2015) kažejo, da so starši v Sloveniji, tudi v primerjavi z evropskim kontekstom, zelo vpleteni v izobraževalne dejavnosti in delo svojih otrok v šoli. Rezultati druge obširne raziskave o sodelovanju med šolo in domom pri nas (Kalin idr. 2009) kažejo, da je med učitelji in svetovalnimi delavci zavest o pomenu sodelovanja večja kot pri starših. Izhodišče dobrega sodelovanja bi moralo biti dopuščanje medsebojne svobode in avtonomnosti, zavedanje soodvisnosti in skupnih (ne poenotenih) ciljev (Kroflič 2015).

Čeprav šolski svetovalni delavci pogosto navajajo različne ovire za povezovanje in sodelovanje s starši (npr. veliko administrativnega dela, pomanjkanje časa), večina vendarle poroča, da je partnersko sodelovanje med šolo, starši in skupnostjo pomembno in potrebno (Bryan in Holcomb-McCoy 2007; Gregorčič Mrvar idr. 2016; Griffin in Steen 2010; Kalin idr. 2009). Večina starše vključuje v svoje delo, hkrati pa ima pri sodelovanju z njimi relativno dobre osebne izkušnje (Kalin idr. 2009). Večinoma gre za predvidene in že utečene načine vzpostavljanja in vzdrževanja stika, medsebojnega odnosa ter sodelovanja, največkrat telefonska in pisna obvestila ter sporočila po otrocih oz. učencih. S starši pa se svetovalni delavci najpogosteje srečujejo pri formalnih oblikah sodelovanja, torej individualnih razgovorih, roditeljskih sestankih in govorilnih urah učiteljev (prav tam).

V nadaljevanju je predstavljen del raziskave o šolskem svetovalnem delu v Sloveniji s fokusom na sodelovanju med šolskimi svetovalnimi delavci in starši. Glavni cilj tega dela raziskave je bil ugotoviti, kakšen je pogled staršev na delo in naloge šolske svetovalne službe in ali se starši učencev in starši dijakov razlikujejo v pogledih na delo in naloge svetovalne službe glede na to, da ima svetovalna služba na različnih stopnjah šolanja nekoliko drugačno vlogo (Programske smernice ... 2008a, 2008b). Proučevali smo štiri sklope raziskovalnih vprašanj. Prvič, kako so se starši seznanili s svetovalno službo in kako stik s starši vzpostavljajo šolski svetovalni delavci. Drugič, katere naloge starši prepoznavajo kot glavne naloge šolske svetovalne službe. Tretjič, ob katerih vprašanjih razvoja otroka in vzgojno-izobraževalnega dela bi staršem prišle prav pomoč, podpora ali informacije šolskega svetovalnega delavca. In četrtič, kako svetovalni delavci doživljajo svoj odnos in sodelovanje s starši.

Metoda

Udeleženci

Za tisti del raziskave, ki smo ga izvajali med starši, je bilo slučajnostno izbranih 45 osnovnih šol in 20 srednjih šol v Sloveniji. V anketiranje so bili vključeni starši učencev, ki obiskujejo oddelke 3.a, 6.a in 9.a, ter dijakov iz oddelkov 1.a in 2.a na izbranih šolah. Vprašalnik je izpolnilo 1119 staršev. Na vprašanje o spolu je odgovorilo 953 (85,8 %) žensk in 158 (14,2 %) moških, osem pa jih je to vprašanje preskočilo in nanj ni odgovorilo. Povprečna starost udeležencev je bila 42,05 leta (SD = 5,52; 26 let najnižja in 70 let najvišja zabeležena starost). Po izobrazbi je sestava med starši naslednja: 47,5 % jih je končalo višjo ali visoko šolo, 36,9 % srednjo šolo, 11,3 % poklicno šolo in 4,1 % osnovno šolo. Povprečno število otrok v družini je 2,34 (SD = 1,02). Najpogostejše so družine z dvema otrokoma (55,6 %), dobra petina je družin s tremi otroki (21,3 %), sledijo družine z enim otrokom (13,4 %), številčnejše družine pa so redkejšje (4 %).

Starše smo spraševali še o morebitnem statusu otroka oz. mladostnika. Pri tem jih je 675 (62,5 %) odgovorilo, da otroci nimajo nobenega statusa. Med tistimi, ki so izbrali ponujene odgovore, pa je 172 (15,9 %) staršev izbralo možnost *ima status nadarjenega učenca/dijaka*, 119 (11 %) *ima status športnika*, 95 (8,8 %) *ima dodatno strokovno/učno pomoč*, 65 (6 %) *ima status učenca/dijaka s posebnimi potrebami*, 22 (2 %) pa, da ima otrok *status kulturnika*. Osemnajst staršev je izbralo tudi možnost *drugo*. Devet jih je zapisalo, da *otrok nima posebnega statusa*, mu pa šola ponuja *dodatno pomoč zaradi učnih težav*, dva sta zapisala *status tujca*, dva *status raziskovalca*, eden *pedagoška pogodba*, štirje pa so v odgovoru nakazali na dodatne aktivnosti otroka, ki pa niso stvar posebnega statusa (npr. *glasbena šola*).

Povezavo do anketnih vprašalnikov smo po elektronski pošti poslali svetovalnim delavcem vseh osnovnih (n = 454) in srednjih (n = 182) šol v Sloveniji. Na vprašalnik je odgovorilo 315 svetovalnih delavcev (97 % žensk in 3 % moških), od tega 73,7 % oz. 230 z osnovnošolske in 22% oz. 70 s srednješolske ravni izobraževanja, 4,3% oz. 15 pa jih je izbralo odgovor *drugo* oz. na vprašanje ni odgovorilo. Njihova povprečna starost je 44,90 leta (SD = 9,73), v povprečju imajo 20,10 leta delovnih izkušenj (SD = 10,34), od tega 16,62 leta (SD = 10,85) v šolstvu. Več kot štiri petine (83,2 %) svetovalnih delavcev ima dokončano univerzitetno izobrazbo, slabih 8 % jih je pridobilo magisterij znanosti, 20 svetovalnih delavcev (6,3 %) pa ima končan višješolski strokovni program. Med anketiranimi je največ pedagogov (42,4 %), sledijo psihologi (28,3 %) in socialni delavci (slabih 15 %). Vprašalnik je izpolnil en inkluzivni pedagog, štirje so izbrali odgovor *drugo*, pri čemer so svoj odgovor dopolnili trije, in sicer dva sociologa in en logoped.

Zbiranje podatkov

Šolski svetovalni delavci so na vprašalnik odgovarjali v elektronski obliki. Vprašalnik jim je bil posredovan kot spletna povezava na elektronski naslov.

V raziskavo vključene šole so privolile v izvedbo anketiranja staršev. V telefonskem pogovoru z vsako od šol smo opredelili način izvedbe anketiranja (na papirju ali elektronsko). Anketiranje je potekalo med januarjem in aprilom 2018.

Merski instrumenti in obdelava podatkov

Za namene raziskave je bilo pripravljenih več vprašalnikov (Gregorčič Mrvar idr. v tisku), v nadaljevanju pa predstavljamo relevantne podatke iz *Vprašalnika za starše o ŠSS* in *Vprašalnika za šolske svetovalne delavce*. Oba vprašalnika sta vključevala sklop vprašanj za identifikacijo osnovnih demografskih značilnosti anketiranih in sklope vprašanj, namenjene odgovarjanju na temeljna raziskovalna vprašanja. Podatke smo obdelali s programskim paketom SPSS 25.0. Poleg frekvenčne distribucije opisnih spremenljivk in osnovne deskriptivne statistike številskih spremenljivk smo za preverjanje hipotez uporabili χ^2 -preizkus. Pri lestvicah stališč Likertovega tipa smo ordinalne spremenljivke obravnavali kot intervalne in v tem primeru uporabili t-test za neodvisne vzorce pri dokazovanju razlik med povprečnimi vrednostmi. Pred izpeljavo t-testa smo z Levenovim preizkusom preverjali hipotezo o enakosti varianc. V primerih, ko smo hipotezo o enakosti varianc zavrnil, smo uporabili nadomestni t-test. Zanesljivost vprašalnikov smo preverjali z uporabo metode notranje konsistentnosti (z izračunom Cronbachovega koeficienta alfa ($0,7 \leq \alpha \leq 0,9$)). Konstruktno veljavnost sklopov posameznih lestvic smo preverili s faktorsko analizo. Glede na to, da prvi faktor v vseh primerih pojasni več od predpostavljene spodnje meje 20 % variance (Čagran 2004, str. 3), ocenjujemo, da je v vseh primerih del instrumenta, ki ga sestavljajo ocenjevalne lestvice in lestvice stališč, veljaven.

Odprte odgovore smo kodirali po induktivnem pristopu kvalitativne analize. Najprej smo delom besedila določili kode, nato smo vsebinsko sorodne kode združevali v nadredne kategorije. Te smo oblikovali postopno, ob dodajanju novih kod in večkratnem pregledu ter preoblikovanju kategorij, da bi se pomeni kodiranih in kategoriziranih odgovorov čim bolj jasno ohranili.

Rezultati in razprava

Seznanitev staršev s šolsko svetovalno službo

Starši so odgovarjali na vprašanje o svoji seznanitvi s svetovalnim delavcem na šoli. Na podobno vprašanje (*Naloge/priložnosti, prek katerih po mnenju svetovalnih delavcev starši najpogosteje spoznajo njihovo delo*) so odgovarjali tudi šolski svetovalni delavci, vendar želimo opozoriti, da gre za dve različni ravni »spoznavanja«. Na eni strani so starši s svojimi potrebami in pričakovanji, na drugi strani so bistveno manj številni svetovalni delavci, ki imajo v tem odnosu (vsaj formalno) zahtevnejšo vlogo. Tako starši kot svetovalni delavci so lahko izbrali med več odgovori, pri čemer so starši lahko izbirali med dvema postavkama več kot šolski svetovalni delavci, in tudi zaradi tega je primerjava med odgovori v nadaljevanju zgolj ilustrativna.

Svetovalno službo oz. svetovalnega delavca na šoli, ki jo obiskuje moj otrok, sem spoznal:	Starši	
	f	f% (od n = 1112)
ob vpisu otroka.	688	61,9
na roditeljskih sestankih.	346	31,1
na informativnem dnevu, dnevu odprtih vrat.	212	19,1
na razrednih, govorilnih oz. pogovornih urah.	179	16,1
iz pisnih informacij o šoli.	151	13,6
ga/jih nisem spoznal.	141	12,7
prek spletne strani šole, kjer je predstavljeno delo svetovalne službe.	135	12,1
prek svojega otroka, ki je potreboval pomoč.	131	11,8
iz šolskih publikacij.	101	9,1
sam sem ga poiskal.	92	8,3
drugo	52	4,7

Preglednica 1: Priložnosti oz. načini spoznavanja staršev s šolsko svetovalno službo

Naloge/priložnosti, prek katerih po mnenju svetovalnih delavcev starši najpogosteje spoznajo delo svetovalnega delavca:	Šolski svetovalni delavci	
	f	f% (od n = 283)
ob vpisu učencev/dijakov novincev.	209	73,9
na roditeljskih sestankih.	166	58,7
na informativnem dnevu, dnevu odprtih vrat.	34	12,0
na razrednih, govorilnih oz. pogovornih urah.	140	49,5
iz pisnih informacij o šoli in mojem delu.	14	4,9
na spletni strani šole, kjer je predstavljeno moje delo.	23	8,1
prek učencev/dijakov, ki potrebujejo mojo svetovalno pomoč.	225	79,5
iz šolskih publikacij.	14	4,9
drugo	8	2,8

Preglednica 2: Naloge, prek katerih po mnenju svetovalnih delavcev starši spoznajo delo svetovalnega delavca

Starši so največkrat izbrali postavki *ob vpisu otroka* in *na roditeljskih sestankih*. Več staršev učencev (64,4 %) kot staršev dijakov (56,8 %) je spoznalo šolsko svetovalno službo *ob vpisu otroka* ($\chi^2 = 5,760$, $g = 1$, $\alpha = 0,016$). Enako velja tudi za *roditeljske sestanke*: večji delež staršev osnovnošolcev (35,7 %) je spoznalo šolsko

svetovalno službo na roditeljskih sestankih, kot to velja za starše srednješolcev (20,4 %) ($\chi^2 = 25,689$; $g = 1$, $\alpha = ,000$). Podobno so odgovorili šolski svetovalni delavci. Rezultati potrjujejo tiste izpred desetletja (Kalin idr. 2009). Svetovalni delavci se staršem predstavijo na različne, med sabo pogosto prepletene načine, največkrat pa prav ob vpisu novincev v šolo. Za delo šolske svetovalne službe je zato pomembno, kako organizira vpis, kako se spozna s starši in kako v prvih srečanjih s starši predstavi svoje delo.

Petina staršev je šolsko svetovalno službo spoznala *na informativnem dnevu, dnevu odprtih vrat* in tudi 12 % šolskih svetovalnih delavcev je ocenilo, da so jih starši spoznali po tej poti. Starši dijakov (37,9 %) so šolsko svetovalno službo na tak način spoznali v večjem deležu, kot to velja za starše osnovnošolcev (10,8 %) ($\chi^2 = 111,106$, $g = 1$, $\alpha = ,000$). Tak rezultat lahko pripišemo temu, da se načini, kako se šole predstavijo (bodočim) učencem in dijakom, razlikujejo. Zlasti srednje šole imajo organizirane informativne dneve in dneve odprtih vrat, osnovne šole pa te organizirajo manj pogosto, ker vpis otrok poteka glede na šolski okoliš in ne glede na izbiro posameznika.

Še nekaj manj staršev je šolsko svetovalno službo spoznalo *na razrednih, govorilnih oz. pogovornih urah*. Med njimi je večji delež staršev učencev (18,4 %) kot staršev dijakov (10,7 %) ($\chi^2 = 10,428$, $g = 1$, $\alpha = 0.001$). Da so naloge svetovalnega delavca starši spoznali *na razrednih, govorilnih oz. pogovornih urah*, pa je ocenilo 49,5 % svetovalnih delavcev. Tako velik delež teh odgovorov pripisujemo temu, da so svetovalni delavci ocenjevali medsebojno spoznavanje s starši na individualnih, posvetovalnih srečanjih, kjer prihajajo v stik z manjšino staršev zaradi njihovih otrok in specifičnih težav, ki jih ti otroci imajo. Ti odgovori svetovalnih delavcev sovpadajo tudi s pogosto izbiro trditve, da starši spoznajo njihovo delo prek otroka, ki je potreboval svetovalno pomoč.

Starši so manj pogosto izbirali odgovore, ki so navajali bolj posredno seznanitev s šolsko svetovalno službo. Nekaj več kot desetina jih je izbralo možnost, da so šolsko svetovalno službo spoznali *iz pisnih informacij o šoli in prek spletne strani šole, kjer je predstavljeno delo šolske svetovalne službe*. Pisne informacije o šoli so za starše dijakov (17,2 %) pogostejše tiste, prek katerih spoznajo šolsko svetovalno službo, kot za starše učencev (12,0 %) ($\chi^2 = 5,335$, $g = 1$, $\alpha = ,021$), enako pa velja tudi za spletne strani šole. Spletna stran je vir informacij o šolski svetovalni službi za skoraj petino staršev dijakov (19,5 %), medtem ko je takšnih staršev osnovnošolcev le slaba desetina (8,9 %) ($\chi^2 = 25,023$, $g = 1$, $\alpha = ,000$). To lahko razložimo kot posledico tega, da se starši mlajših otrok verjetno bolj aktivno vključujejo v njihovo izobraževanje, medtem ko starši starejših otrok, torej dijakov, že več odgovornosti prepuščajo njim samim in jim zadoščajo tudi bolj posredne oblike seznanjanja. Na podlagi ugotovitev, da mnogo staršev dijakov spozna svetovalno službo bolj posredno (prek pisnih informacij o šoli in opisov na spletnih straneh šole), lahko oblikujemo vodilo za svetovalne delavce, da tudi temu načinu komunikacije posvetijo dovolj pozornosti in da so informacije čim bolj nazorne in razumljive (prim. Davis 2005).

Trditev, da so šolsko svetovalno službo spoznali *prek svojega otroka, ki je potreboval pomoč*, je izbrala le dobra desetina staršev, pogostejše starši učencev (13,6 %) kot starši dijakov (7,4 %) ($\chi^2 = 8,642$, $g = 1$, $\alpha = ,003$). Razhajanje lahko

pojasnimo z razvojnimi značilnostmi učencev in dijakov, saj je ena od osrednjih razvojnih nalog v mladostništvu vse večja samostojnost in tako dijaki večkrat sami vzpostavijo stik s šolsko svetovalno službo kot pa učenci v osnovni šoli, ki še potrebujejo podporo staršev.

Podobno trditev so ocenjevali šolskih svetovalni delavci, torej, da starši najpogosteje spoznajo njihovo delo prav *prek učencev/dijakov, ki potrebujejo mojo svetovalno pomoč*. To trditev so šolski svetovalni delavci izbrali najpogosteje. Zanje je torej prav neposredno delo s konkretnim učencem/dijakom tisto področje, kjer lahko starši spoznajo njihovo delo. Pri tem seveda ne vemo, ali gre za potrebo po tem, da ob neposredni svetovalni pomoči sodelujejo tudi starši, ali pa so prek otroka posredno seznanjeni z delom šolske svetovalne službe. Prav tako ta odgovor nakazuje širšo sliko prevladujočih nalog šolske svetovalne službe, to je individualna pomoč, ki se v delovanju svetovalne službe kaže v doslej opravljenih raziskavah (Bezić 2008; Gregorčič Mrvar idr. v tisku).

Dobra desetina staršev je med ponujenimi odgovori izbrala možnost *ga/je nisem spoznal*. Ta odgovor je izbralo statistično pomembno več staršev dijakov (18,0 %) kot staršev učencev (10,2%) ($\chi^2 = 13,240$, $g = 1$, $\alpha = ,000$). Manj kot desetina staršev pa je šolsko svetovalno službo spoznala *iz šolskih publikacij* ali pa *so šolsko svetovalno službo poiskali sami*. Med odgovori staršev osnovnošolcev in srednješolcev tukaj ni bilo statistično pomembnih razlik, majhen pa je bil tudi delež šolskih svetovalnih delavcev, ki so izbrali ta odgovor.

Pod možnost *drugo* so starši napisali 48 odgovorov. Največ (17) jih je napisalo, da so šolsko svetovalno službo spoznali zaradi specifičnih okoliščin šolanja svojega otroka (*nadarjeni*), 12 jih je napisalo, da šolsko svetovalno službo poznajo zaradi osebnih okoliščin (*osebno poznanstvo* ipd.), 11 jih je opisovalo način seznanitve (*po telefonu, na predavanjih za starše, na prireditvi šole* ipd.), štirje so navedli, da šolsko svetovalno službo poznajo prek otrokovega sorojenca, en starš pa je napisal, da ne ve, kje se je seznanil s šolsko svetovalno službo.

Odgovori staršev torej nakazujejo, da se svetovalni delavci lahko odločijo za posredne oblike predstavljanja staršem, npr. v različnih zgibankah, časnikih, biltenih, spletnih straneh, elektronski pošti, ali pa se staršem predstavijo v osebem stiku, na različnih formalnih in neformalnih srečanjih ter prireditvah šole. Četudi raznoliki načini sodelovanja sami po sebi ne zagotavljajo kakovosti sodelovalnega odnosa, lahko poudarimo, da so dobre izkušnje staršev s svetovalno službo pozitivno izhodišče za delovanje svetovalne službe. Pozitivne izkušnje in informacije o svetovalni službi se med starši hitro širijo in tako pripomorejo k ustvarjanju ugleda in oblikovanja zaupanja v svetovalne delavce. Velja pa tudi nasprotno: negativne izkušnje zapirajo vrata svetovalnim delavcem do staršev (Kalin idr. 2009).

Poznavanje nalog šolske svetovalne službe

V nadaljevanju smo starše spraševali o tem, kaj je po njihovem mnenju glavno delo svetovalne službe. Tudi pri tem vprašanju so starši izbirali med več ponujenimi odgovori, ki so prikazani v Preglednici 3.

Kaj je po vašem mnenju glavno delo svetovalne službe oz. svetovalnega delavca (pedagoga, psihologa, socialnega delavca itd.) na šoli?	F	f% (od n = 1118)
V šoli so zato, da se lahko vsi otroci nanje obrnejo, kadarkoli potrebujejo informacijo, pomoč ali nasvet.	1011	90,5
V šoli so zato, da k njim pridemo tudi mi, starši, če imamo kakšno vprašanje ali potrebujemo pomoč.	871	77,9
V šoli se ukvarjajo s tem, da nam in otrokom svetujejo, na katero šolo, fakulteto ipd. bodo šli po končani šoli.	631	56,4
Ukvarjajo se predvsem z učenci/dijaki, ki imajo osebne probleme ali težave v družini.	567	50,7
V šoli izvajajo različne delavnice, predavanja ipd. za učence/dijake, učitelje in starše.	536	47,9
Ukvarjajo se predvsem z učenci/dijaki, ki se neprimerno vedejo.	470	42,0
Ukvarjajo se predvsem z učenci/dijaki, ki imajo nizke ocene.	280	25,0
V šoli so zato, da pomagajo učiteljem pri delu v razredu in pri poučevanju.	191	17,1
V šoli so zato, da pomagajo ravnatelju pri vodenju šole.	51	4,6
Drugo	30	2,7

Preglednica 3: Glavne naloge šolske svetovalne službe oz. svetovalnega delavca po mnenju staršev

Najpogosteje izbrana postavka je bila usmerjena bolj na informiranje, pomoč in svetovanje učencem, druga najpogostejša bolj na svetovanje staršem, tretja in četrta najpogosteje izbrana trditve pa sta kombinacija obojega. Z vidika sodelovanja šolske svetovalne službe s starši je spodbuden podatek, da več kot tri četrtine staršev prepozna vlogo svetovalne službe kot podporo tudi za starše in ne le za otroke. To lahko pomeni, da starši vedo, da je svetovalna služba na šoli namenjena vsem.

Statistično pomembna razlika med odgovori staršev dijakov in staršev učencev se je pokazala pri tretji največkrat izbrani trditvi. Trditve *V šoli se ukvarjajo s tem, da nam in otrokom svetujejo, na katero šolo, fakulteto ipd. bodo šli po končani šoli* so pogosteje izbrali starši učencev, saj tako meni 58,8 % staršev učencev in manj staršev dijakov (51,2 %) ($\chi^2 = 5,512$, $g = 1$, $\alpha = ,019$). To lahko razumemo na več načinov. Najprej kot posledico visoke stopnje zavedanja sodobnih staršev o pomenu nadaljnje izobrazbene poti otrok ali pa tudi kot neposreden odziv staršev na vsesplošno krepitev otrokocentričnosti v družbi (Jeznik idr. 2017), kjer se od staršev nekako pričakuje »vmešavanje« ali pa »pomoč« pri pomembnejših odločitvah mladostnikov. Slednje lahko nakazuje tudi na nezaupanje v mladostnikovo zmožnost soočanja s temeljnimi vprašanji ob prehodu v odraslost. Hkrati pa ne vemo, ali se niso morda starši učencev na šolsko svetovalno službo obrnili le za administrativno podporo in pomoč pri urejanju vsega potrebnega za nadaljnje šolanje otroka.

Pomembne razlike so tudi pri trditvi *Ukvarjajo se predvsem z učenci/dijaki, ki imajo osebne probleme ali težave v družini*. Večji delež staršev učencev (53,6 %) kot staršev dijakov (45,0 %) meni, da šolska svetovalna služba skrbi tudi za to področje ($\chi^2 = 6,929$, $g = 1$, $\alpha = ,008$). Morda je na osnovnih šolah več poudarka na individualnem delu z učenci z osebnimi težavami kot v srednjih šolah. Starši

dijakov morda pogosteje ocenjujejo, da v skladu z razvojnimi nalogami mladostnikov svetovalna služba nima tako pomembne vloge pri reševanju osebnih problemov in se lahko obrnejo tudi na druge vire pomoči, saj se njihova socialna mreža širi in povečuje (npr. vrstniki, mladinska središča v lokalni skupnosti, druge ustanove).

Iz preglednice je razvidno, da je nekaj manj kot polovica staršev izbrala možnost *V šoli izvajajo različne delavnice, predavanja ipd. za učence/dijake, učitelje in starše*. Tako meni dobra polovica staršev srednješolcev in 45,8 % staršev osnovnošolcev ($\chi^2 = 4,453$, $g = 1$, $\alpha = ,035$). Razlika bi lahko bila posledica tega, da na srednjih šolah svetovalni delavci večkrat delujejo v celotni skupini dijakov, učiteljev ali staršev. Morda pa gre za razliko v percepciji tega, kaj naj bi svetovalni delavci v glavnem počeli.

Razberemo lahko še, da je 42 % staršev izbralo *ukvarjanje z učenci oz. dijaki, ki se neprimerno vedejo*. Tudi pri tej trditvi obstaja statistično pomembna razlika med odgovori staršev učencev in staršev dijakov. Večji delež staršev učencev (44,4 %) kot staršev dijakov (36,8 %) meni, da je šolska svetovalna služba na šoli zato, da se ukvarja z vedenjskimi problemi učencev/dijakov ($\chi^2 = 5,583$; $g = 1$, $\alpha = ,018$). Še četrтина staršev je izbrala *ukvarjanje z učenci oz. dijaki, ki imajo nizke ocene*. V primerjavi z ostalimi trditvami je relativno majhen delež staršev menil, da je osrednje delo šolske svetovalne službe vzgojno delo z otroki, ki se neprimerno vedejo, ali učno delo z učenci, ki imajo nizke ocene, kar lahko morda pojasnimo s tem, da je šolska svetovalna služba v očeh staršev manj pogosto prepoznana kot kurativna služba, ki nastopi, ko se pojavijo določeni problemi na ravni posameznikov ali oddelčne skupnosti. Kot takšno jo pogosto dojemajo svetovalni delavci sami, pa tudi učitelji, ravnatelj in celo učenci (Gregorčič Mrvar idr. v tisku; Bezić 2008). Sicer ne vemo, kako so si starši predstavljali delo svetovalne službe v okviru prvih štirih trditev, tudi te lahko namreč vsebujejo izrazito individualno naravnane oblike svetovanja in pomoči. Za preverjanje razumevanja vloge svetovalne službe pri starših bi bilo smiselno opraviti še bolj poglobljene kvalitativno zasnovane raziskave.

Manjši delež (17,1 %) staršev je prepoznal vlogo šolske svetovalne službe v izjavi *v šoli so zato, da pomagajo učiteljem pri delu v razredu in pri poučevanju* in samo peščica (manj kot pet odstotkov) v izjavi *v šoli so zato, da pomagajo ravnatelju pri vodenju šole*. Pri teh trditvah ni prišlo do statistično pomembnih razlik med starši učencev in starši dijakov. Ugotovitev, da starši ne prepoznavajo vloge šolske svetovalne službe v odnosu do dela z učitelji, še manj pa z vodstvom šole, je le deloma presenetljiva. Ker gre za interne odnose znotraj posamezne šole, s katerimi starši verjetno niso seznanjeni, te naloge niti ne morejo prepoznati. Pa vendar je lahko to tudi odsev zaznavanja (ne)sodelovalne kulture v šoli. Sodelovalna kultura obstaja tam, kjer strokovni delavci delajo skupaj, si delijo ideje, delovne pripomočke, so med seboj povezani in se počutijo kot člani skupnosti (Slater 2004; Sheridan idr. 2002). Vsem je skupno, da si prizadevajo za optimalen celostni razvoj vseh učencev v šoli, za njihov čim boljši učni uspeh in kakovostno delovanje šole kot celote, kar so tudi temeljni razlogi za medsebojno sodelovanje.

27 staršev je dopisalo odgovor pod *drugo*. Trije odgovori so negativno naravnani do šolske svetovalne službe (*ni koristi od njih*), 12 jih je navedlo vsebinsko delo z otroki in dijaki (*reševanje težav, učna pomoč ipd.*), šest jih je zapisalo, da vidijo

šolsko svetovalno službo kot ključni povezovalni člen med različnimi akterji na šoli, posamično pa so bili zapisani še odgovori, kjer je v ospredju povezovalno delo šolske svetovalne službe z učitelji, vodstvom in starši. En starš je zapisal, da je naloga šolske svetovalne službe *administracija, urejanje dokumentov, vpis v šolo*.

Področja, na katerih bi starši potrebovali pomoč, podporo ali informacije šolskega svetovalnega delavca

Poleg že prikazanega nas je zanimalo tudi, katera so tista področja, kjer bi starši potrebovali pomoč, podporo ali informacije šolskega svetovalnega delavca. Na to vprašanje je odgovorilo 468 oz. 42 % staršev, kar je za vprašanje odprtega tipa zelo velik delež. Analiza odgovorov je pokazala, da prevladujejo štiri osrednje teme:

- *vpis*: odgovori s področja vpisa v srednjo šolo ali na fakulteto in karijerne orientacije;
- *učenje*: učne težave, pomoč pri učenju, učne strategije, motivacija za učenje;
- *medosebni odnosi*: odnosi z vrstniki in učitelji, konflikti, vedenjske težave in nasilje ter
- *osebni razvoj*: razvojne značilnosti, stiske, obdobja prehoda (razredna–predmetna stopnja, osnovna–srednja šola).

Nekateri starši bi si želeli več podpore in pomoči na področju *posebnih značilnosti učencev*, kot so učenci s posebnimi potrebami, nadarjeni učenci in učenci športniki. Veliko staršev (37,5 %) je namreč na začetku vprašalnika označilo, da ima njihov otrok, učenec ali dijak neke vrste status. Na šolskega svetovalnega delavca bi se obrnili tudi v zvezi z *odnosom staršev z mladostniki, starševskimi nalogami in vprašanji vzgoje*.

Veliko odgovorov je bilo kratkih in zelo jedrnatih, npr. *ob slabšem uspehu, pomoč pri učenju, poklicno svetovanje, v primeru vrstniškega nasilja, odraščanje, pri puberteti*. Nekateri starši pa so svoje odgovore oblikovali bolj kompleksno. V ilustracijo navajamo nekaj primerov. Primer odgovora, ki smo ga razvrstili h kategorijama *učenje* in *vpis*: *»Potrebovali bi pomoč oz. bolj podporo ali informacije, kako še motivirati otroka k sprotnemu samostojnemu učenju in delu domačih nalog, pri motiviranju otroka, da v sebi išče, kaj ga veseli, kaj rad počne, kateri predmeti so mu všeč – predvsem v smislu iskanja bodoče zaposlitve oz. še prej srednje šole.«*

Nekateri starši so v ospredje postavili področje *medosebnih odnosov*, na primer: *»Pri razvijanju medosebnih odnosov manjka pristnosti in preprostosti. Preveč je naučenega in prisiljenega vedenja, kot ga zahteva sistem. Pozabljamo biti človek.«*

Še primer odgovora s področja *osebnega razvoja*. Ta nakazuje, kako starš razume otrokov razvoj in njegove zmožnosti prilagajanja na spremembe: *»Strokovni svetovalni delavec bi lahko bil prisoten sploh v prvem delu prestopa iz razredne v predmetno stopnjo v smislu roditeljski sestanek, toda skupaj z otroci; zato ker v prestopu otroci jemljejo to preveč lahkomišlno v resnici pa so še vedno zelo otročji*

in neodgovorni, potrebno bi jim bilo razložiti tudi njihove obveze, ko prestopijo iz razredne na predmetno stopnjo, ker otroci so še otročji. Se pa že spogledujejo s puberteto.«

Z vidika sodelovanja med starši in svetovalnimi delavci so posebej zanimivi tisti odgovori, v katerih so starši jasno izrazili potrebo po pomoči svetovalnega delavca na področju vzgojnih nalog in podpore svojemu otroku za šolsko delo. Takih je bilo kar 25. Navajamo tri značilne odgovore, ki nam lahko osvetlijo, kako starši vidijo vlogo svetovalnega delavca pri podpori staršem ob vzgoji otroka: »Šolsko delo, težave otroka pri delu in medsebojnih odnosih v šoli. Takrat starši potrebujemo kakšen dodaten nasvet, pomoč strokovnjaka je dobrodošla. Skupaj lažje najdemo rešitve, tudi otrok mora to videti.«

»Pri pravilni vzgoji otroka. Kaj bi starši v določenih situacijah (npr. če se otrok noče učiti, če noče brati ali s težavo hodi v šolo) morali narediti oz. ukrepati.«

»Ko bi otrok imel stisko in bi se lahko k njemu po pomoč obrnili tako otrok kot tudi starša.«

Kot predvidevajo *Programske smernice za delo svetovalne službe* (Programske smernice ... 2008a, 2008b), naj bi se sodelovanje svetovalnega delavca in staršev odvijalo bodisi na individualni bodisi na skupinski ravni, zajemalo naj bi tako govorilne oz. pogovorne ure za starše, svetovanje staršem in družinam kot predavanja, delavnice in druge oblike skupinskega dela s starši, v okviru različnih tematik in vprašanj, ki jih imajo starši. Analiza ankete kaže, da so starši navedli raznolika področja, na katerih bi potrebovali pomoč, podporo ali informacije šolskega svetovalnega delavca. Pri tem je pomembno opozoriti, da svetovalni delavec na vsaki šoli dobi od staršev takšne in še podrobnejše povratne informacije in tako lahko na njihovi podlagi išče tiste oblike, načine in tematike za sodelovanje s starši, ki bi omogočali aktivno vključevanje in sodelovanje večine staršev ter doseganje zelenih ciljev (Kalin idr. 2009).

Sklepne misli staršev o šolski svetovalni službi

Ob koncu vprašalnika smo starše vprašali, ali bi želeli še kaj povedati o sodelovanju med njimi in svetovalno službo na šoli. Na vprašanje je odgovorilo 212 staršev, 20 jih je odgovorilo *ne*, 13 odgovorov pa smo razvrstili pod *drugo*. Tudi v tem primeru se je za odgovarjanje na odprti tip vprašanja odločil relativno velik delež staršev (19 %). Vsebinsko ustrezne odgovore smo združili v štiri sklope. Največ zapisov (105) se je nanašalo na *splošno pohvalo šolske svetovalne službe*. Te odgovore smo razvrstili v šest podskupin: splošno zadovoljstvo, strokovnost, pomembnost šolske svetovalne službe, hvaležnost staršev, želja po nadaljnjem sodelovanju in osebne lastnosti: »Menim, da dobro sodelujemo. Svetovalna delavka je dostopna in pripravljena prisluhniti in pomagati.«

38 staršev je zapisalo odgovor, s katerim so povedali, da še *ni bilo potrebe po sodelovanju*, pri čemer jih je šest zapisalo, da se bodo, če bo obstajala potreba, obrnili po pomoč, prav tako šest pa jih upa, da take potrebe niti ne bo: »Do sedaj pomoči svetovalne službe nismo potrebovali, tudi na govorilnih urah razrednik in učitelj

niso omenili težav z otrokom, zato – ob vsem spoštovanju do svetovalnih delavcev in njihovega dela! – upam, da njihove pomoči ne bomo potrebovali.»

29 staršev je dalo predloge za delovanje šolske svetovalne službe. Devet predlogov se je nanašalo na odprtost, pomoč, sodelovanje šolske svetovalne službe, 20 pa na potrebo po več vključevanja šolske svetovalne službe v proces vzgoje in izobraževanja z vsemi deležniki: »Svetovalna služba bi morala na roditeljskih sestankih imeti vsaj pol urno razpravo o npr: kako delati z otrokom, ki ne dela nalog, ki se ne uči. V srednjih šolah je veliko učencev, ki imajo nezadostne ocene, pa se s tem nihče ne ukvarja, veliko izostajajo, pa se s tem nihče ne ukvarja...«

Kar nekaj staršev (26) je omenilo negativno podobo o šolski svetovalni službi. Odgovore smo razvrstili v pet podskupin: splošno negativna podoba o šolski svetovalni službi (6), negativna izkušnja (3), neaktivnost šolske svetovalne službe ali delavca (10), dvom o ustrezni usposobljenosti šolskih svetovalnih delavk (4) ter stigmatizacija (3): »Da je obisk svetovalnega delavca še vedno nekoliko stigmatiziran – torej, tja prideš s problemi, drugi vedo, da si šel tja, sam pa ne želiš deliti z ostalimi, da imaš težave. Morda tudi to, da ne želiš oz. bolje, da ne verjameš, da svetovalna služba ne bo delila tvoje izkušnje/težave z učitelji, ki zaradi takšne stvari dajo otroku nalepko: »to je ta, ki hodi (ali starši hodijo) k svetovalni delavki« v smislu – z njim so težave.«

Odnos s starši in doživljanje sodelovanja s starši s perspektive svetovalnih delavcev

Ob koncu predstavljamo odgovore svetovalnih delavcev o odnosu s starši in doživljanju svojega sodelovanja s starši. Opredelili so se do devetih trditev, pri katerih se nekatere nanašajo neposredno na njihov odnos in doživljanje sodelovanja s starši, nekatere pa vključujejo tudi učitelje.

Najvišjo stopnjo strinjanja so svetovalni delavci izrazili s trditvijo, ki se nanaša na oceno kakovosti sodelovanja med starši in učitelji. Ugotovimo lahko, da več kot tri četrtine svetovalnih delavcev meni, da večina učiteljev zna vzpostaviti kakovostno sodelovanje s starši. Srednješolski svetovalni delavci se s to trditvijo strinjajo bolj kot osnovnošolski ($t = 2,724^{*2}$, $g = 177,572$; $\alpha = ,007$).

Skoraj polovica svetovalnih delavcev meni, da so starši njihovi zavezniki in čutijo, da jih imajo na svoji strani. Nekaj manj svetovalnih delavcev (44 %) je glede te trditve neodločenih, kar kaže na to, da so ti svetovalni delavci do zavezništva s starši neopredeljeni, ga morda niti ne potrebujejo, ali pa so ostali neodločeni zaradi velike raznolikosti med starši – nekatere starše doživljajo kot zaveznike, druge kot nasprotnike. To pa ne pomeni, da v prihodnje svetovalni delavci ne morejo še dodatno prispevati k dobremu sodelovanju med šolo in domom.

² Pri rezultatih t-testa, označenih z zvezdico*, smo uporabili nadomestni t-test.

Ocena odnosa in doživljanja sodelovanja s starši		sploh se ne strinjam	se ne strinjam	niti niti	se strinjam	povsem se strinjam	skupaj	M	SD
Starši so indiferentni do mojega dela in prizadevanj.	f	52	161	57	8	1	279	2,09	,73
	f%	18,6	57,7	20,4	2,9	0,4	100,0		
Priznanje staršev mi pomeni več kot priznanje učiteljev in ravnatelja.	f	29	63	147	36	4	279	2,72	,87
	f%	10,4	22,6	52,7	12,9	1,4	100,0		
Starši v zadnjih letih vedno manj spoštujejo moje delo.	f	52	139	68	19	2	280	2,21	,85
	f%	18,6	49,6	24,3	6,8	0,7	100,0		
Starši so moji zavezniki. Čutim, da imam starše na svoji strani.	f	0	15	122	133	7	277	3,48	,64
	f%	0,0	5,4	44,0	48,0	2,5	100,0		
Večina učiteljev zna vzpostaviti kakovostno sodelovanje s starši.	f	2	27	36	204	9	278	3,69	,72
	f%	0,7	9,7	12,9	73,4	3,2	100,0		
Opažam, da pri starših iz leta v leto upada pogostost iskanja stikov z mano.	f	38	125	82	29	4	278	2,41	,90
	f%	13,7	45,0	29,5	10,4	1,4	100,0		
Starši danes dovolj vedo o razvoju in razvojnih težavah otroka, zato zanje ni potrebno organizirati posebnih predavanj.	f	0	110	130	37	3	280	1,76	,72
	f%	0,0	39,3	46,4	13,2	1,1	100,0		
Starši imajo danes o starševstvu in vprašanih družinske vzgoje veliko znanja in so kompetentni sogovorniki.	f	25	69	125	58	0	277	2,78	,88
	f%	9,0	24,9	45,1	20,9	0,0	100,0		

Preglednica 4: Ocena svetovalnih delavcev glede odnosa in doživljanja sodelovanja s starši

Nekaj več kot polovica svetovalnih delavcev je neopredeljenih glede tega, ali jim *priznanje staršev pomeni več kot priznanje kolegov*. Slaba polovica pa je neopredeljenih še do trditve, da *starši danes dovolj vedo o razvoju in razvojnih težavah otroka, zato zanje ni potrebno organizirati posebnih predavanj* in da *imajo starši o starševstvu in vprašanih družinske vzgoje dovolj znanja in so kompetentni sogovorniki*. S to trditvijo se v večji meri strinjajo srednješolski svetovalni delavci ($t = 1,986^*$, $g = 111,644$; $\alpha = ,049$), kar kaže, da svetovalni delavci na srednji šoli nekoliko višje ocenjujejo kompetentnost staršev kot osnovnošolski svetovalni delavci. Za vzpostavitev partnerskega sodelovanja je pomembno, da starši kompetentno izpolnjujejo svojo vlogo, da verjamejo v svojo moč in da jim to moč pripisujejo tudi strokovni delavci v šoli (O'Callaghan v Čačinovič Vogrinčič 1999). Če obstajajo dvomi o kompetentnosti enega ali drugega sogovornika, je težko graditi partnerski odnos in tvorno medsebojno sodelovanje.

Iz preglednice lahko razberemo, da se svetovalni delavci najmanj strinjajo s trditvama, da so *starši indiferentni do njihovega dela* in da *jih vedno manj*

spoštujetej. S tema trditvama se nekoliko bolj strinjajo svetovalni delavci iz osnovnih šol ($t = 2,571$, $g = 265$; $\alpha = ,011$). Razlike pa so še pri eni postavki: *opazam, da pri starših iz leta v leto upada pogostost iskanja stikov z mano*. Tudi s to trditvijo se statistično pomembno bolj strinjajo osnovnošolski svetovalni delavci ($t = 2,424$, $g = 263$; $\alpha = ,016$).

Glede na siceršnje ugotovitve, ki nakazujejo, da se starši po oceni učiteljev celo preveč vpletajo v njihovo delo (Ule 2015), bi lahko pričakovali, da podobno ocenjujejo tudi svetovalni delavci. Na podlagi pridobljenih podatkov lahko ugotovimo, da to ne drži. Šolski svetovalni delavci starše ocenjujejo kot kompetentne zaveznike, ki niso indiferentni do njihovega dela. Pozitivno ocenjujejo tudi kakovost komunikacije med starši in učitelji.

Predstavljeni rezultati so primerljivi z izsledki raziskave o sodelovanju med šolo oz. strokovnimi delavci v šoli in domom oz. starši (Kalin idr. 2009), kjer so se pokazale prav tako relativno dobre osebne izkušnje pri sodelovanju svetovalnih delavcev s starši. Če svetovalni delavci menijo, da imajo starše na svoji strani, da so starši njihovi zavezniki, to pomeni, da se je lažje usklajevati glede ciljev in načinov sodelovanja tako na ravni zagotavljanja kakovostnega vzgojno-izobraževalnega dela v celoti kot na ravni podpore pri delu z učenci, ki potrebujejo pomoč in podporo (prim. Čačinovič Vogrinčič 1999; Davis 2005; Programske smernice ... 2008a, 2008b).

Sklep

Sklenemo lahko, da so v predstavljeni raziskavi starši izkazali solidno poznavanje šolske svetovalne službe in pozitiven odnos do njenega dela, svetovalni delavci pa pozitiven odnos do staršev. S pridobljenimi podatki lahko problematiziramo tezo o pretiranem poseganju staršev v delo pedagoških delavcev – učiteljev (Ule 2015). Pri tem je treba opozoriti, da se delo in sodelovanje s starši med strokovnimi delavci razlikuje; naloga učiteljev je, da sodelujejo s starši vseh otrok, ki jih poučujejo, svetovalni delavci pa pogosto, kot vidimo (Bezić 2008; Gregorčič Mrvar idr. v tisku), neposredno sodelujejo z manjšino staršev, in sicer zaradi njihovih otrok in specifičnih težav, ki jih imajo ti otroci. Pomembno je, da si šola (ravnatelj, učitelji in svetovalni delavci) sodelovanje z vsemi starši postavi kot eno izmed ključnih nalog, ki jo je treba vsako leto posebej skrbno načrtovati. Hkrati pa, če ostajajo v ospredju le informativne in svetovalne naloge šolske svetovalne službe, težko govorimo o partnerskem odnosu. Na podlagi zbranih podatkov je težko oceniti, ali šolska svetovalna služba vlaga zadosten napor v vzpostavitev kakovostnega sodelovanja s starši ali ostaja na ravni ustaljenih načinov in oblik sodelovanja, kar se je pokazalo v eni izmed raziskav o mnenju svetovalnih delavcev o sodelovanju s starši (Kalin idr. 2009). Poznamo tudi razloge, ki jih šolski svetovalni delavci pogosto navajajo kot ovire za povezovanje in sodelovanje s starši (npr. veliko administrativnega dela, pomanjkanje časa) (Gregorčič Mrvar idr. v tisku). Zato bi bilo treba analizirati stopnjo administrativnih obremenitev svetovalnih delavcev. Z razbremenitvijo bi ti morda pridobili več časa za bolj kakovostno sodelovanje in povezovanje z drugimi akterji, torej tudi s starši, čeprav tega ni mogoče napovedati vnaprej. Že ustaljeni načini

sodelovanja lahko namreč ustvarijo preveliko rutino, ki ne vsebuje osebne zavzetosti in ustvarjalnosti. Takšna rutina strokovnim delavcem na šoli ne omogoča vpogleda v morebitne pomanjkljivosti medsebojnega sodelovanja in prepoznavanje nezadovoljstva, ki se lahko porodi na strani šole ali staršev. Način, kako se temu izogniti, je sledenje načelu individualizacije v smislu upoštevanja kulturnih, strukturnih, socialnih in ekonomskih posebnosti družine oz. staršev (prav tam). V prihodnje gre podpreti prakse, s katerimi šolska svetovalna služba dopolni in nadgradi utečene formalne oblike sodelovanja s starši, povezovanje z lokalno skupnostjo, športnimi in kulturnimi društvi ipd. Ob sicer spodbudnih izsledkih naše raziskave bi ob koncu vendarle poudarili, da bi bilo za natančnejši vpogled in razumevanja sodelovanja svetovalne službe in staršev smiselno opraviti še bolj poglobljene kvalitativno zasnovane raziskave. Te bi omogočile dodatno proučevanje kompleksnosti odnosov in sodelovanja med strokovnimi delavci v šoli, učenci, dijaki in starši, s čimer bi pridobili vpogled v področje, ki je v raziskovalnem smislu pogosto zapostavljeno.

Zahvaljujemo se dr. Jani Kalin, dr. Robiju Krofliču, dr. Jasni Mažgon in dr. Barbari Šteh, ki so sodelovali pri izvajanju raziskave, katere del rezultatov prikazujemo v prispevku.

Literatura in viri

- Bezić, T. (2008). Razvoj in spremljanje delovanja mreže svetovalnih služb. *Sodobna pedagogika*, 59, št. 2, str. 60–80.
- Bryan, J. in Henry, L. (2008). Strengths-based partnerships: A school-family-community partnership approach to empowering students. *Professional School Counseling*, 12, št. 2, str. 149–156.
- Bryan, J. in Henry, L. (2012). Model for Building School–Family–Community Partnerships: Principles and Process. *Journal of Counseling and Development*, 90, št. 4, str. 408–420.
- Bryan, J. in Holcomb-McCoy, C. (2007). An examination of school counselor involvement in school-family-community partnerships. *Professional School Counseling*, 10, št. 5, str. 441–454.
- Čačinovič Vogrinčič, G. (1999). Svetovalno delo s starši, svetovalno delo z družinami. V: M. Resman, J. Bečaj, T. Bezić, G. Čačinovič Vogrinčič in J. Musek (ur.). *Svetovalno delo v vrtcih, osnovnih in srednjih šolah*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, str. 175–191.
- Čačinovič Vogrinčič, G., Kobal, L., Mešl, N. in Možina, M. (2005). *Vzpostavlanje delovnega odnosa in osebne stika*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Čagan, B. (2004). Univariatna in multivariatna analiza podatkov: zbirka primerov uporabe statističnih metod s SPSS. Maribor: Pedagoška fakulteta.
- Davis, T. (2005). *Exploring school counseling. Professional practices in perspectives*. Boston, New York: Lahaska Press, Houghton Mifflin Company.
- Eccles, J. S. in Harold, R. D. (1996). Family involvement in children's and adolescents' schooling. V: A. Booth in J. F. Dunn (ur.). *Family-school links: How do they affect educational outcomes?* Mahwah, NJ: Erlbaum, str. 3–34.
- Epstein, J. L. (1995). School/family/community partnerships: Caring for the children we share. *Phi Delta Kapan*, 76, št. 9, str. 701–712.

- Esler, A. N., Godber, Y. in Christenson, S. L. (2002). Best practices in supporting home-school collaboration. V: A. Thomas in J. Grimes (ur.). *Best practices in school psychology IV*. Bethesda, MD: NASP, str. 389–411.
- Gregorčič Mrvar, P., Jeznik, K., Kalin, J., Kroflič, R., Mažgon, J., Šarić, M. in Šteh, B. (2020, v tisku). *Šolska svetovalna služba: stanje in perspektive*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Gregorčič Mrvar, P., Kalin, J., Mažgon, J., Muršak, J. in Šteh, B. (2016). *Skupnost in šola: vrata se odpirajo v obe smeri*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Griffin, D. in Steen, S. (2010). School-family-community partnerships: Applying Epstein's theory of the six types of involvement to school counselor practice. *Professional School Counseling*, 13, št. 4, str. 218–226.
- Hornby, G. (2000). *Improving parental involvement*. London, New York: Cassell.
- Huth, A. (2006). *Gesprächskultur mit Eltern*. Weinheim, Basel: Beltz.
- Jeznik, K., Kroflič, R. in Štirn Janota, P. (2017). O vzgojnih pristopih med permisivnostjo in otrokocentričnostjo. V: T. Narat in U. Boljka (ur.). *Generaciji navidezne svobode: otroci in starši v sodobni družbi*. Ljubljana: Sophia, str. 151–177.
- Kalin, J., Govekar Okoliš, J., Mažgon, J., Mrvar, P., Resman, M. in Šteh, B. (2009). *Izzivi in smernice kakovostnega sodelovanja med šolo in starši*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Kodele, T. (2017). *Participacija učencev v procesu reševanja njihovih učnih težav*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.
- Kodele, T. in Lesar, I. (2015). Ali formalni in strokovni dokumenti s področja šolstva spodbujajo participacijo učencev? *Sodobna pedagogika*, 66, št. 3, str. 36–51.
- Kroflič, R. (2015). Kje se v partnerstvu med vrtcem/šolo in družino znajde otrok/mladostnik? *Vzgoja in izobraževanje*, 46, št. 4/5, str. 5–12.
- Mitra, D. L. in Gross, S. J. (2009). Increasing Student Voice in High School Reform: Building Partnerships, Improving Outcomes. *Educational Management Administration & Leadership*, 37, št. 4, str. 522–543.
- Mitra, D. L. in Serriere, S. C. (2012). Student Voice in Elementary School Reform: Examining Youth Development in Fifth Graders. *American Educational Research Journal*, 49, št. 4, str. 743–774.
- Programske smernice. Svetovalna služba v osnovni šoli* (2008a). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. Dostopno na http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/ministrstvo/Publikacije/Programske_smernice_OS.pdf (pridobljeno 24. 8. 2019).
- Programske smernice. Svetovalna služba v srednji šoli* (2008b). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. Dostopno na http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/ministrstvo/Publikacije/Programske_smernice_SS.pdf (pridobljeno 24. 8. 2019).
- Resman, M. (1992). Šola, učitelji, starši – sodelovanje z različnimi pričakovanji. *Sodobna pedagogika*, 43 št. 5/6, str. 223–235.
- Resman, M. (2008). Svetovalno delo v vrtcih in šolah. *Sodobna pedagogika*, 59 št. 2, str. 6–25.
- Rogers, C. R. (1957). The necessary and sufficient conditions of therapeutic personality change. *Journal of Consulting Psychology*, 21, št. 2, str. 95–103.
- Shazer, S. de. (1985). *Keys to solution in brief therapy*. New York, London: W. W. Norton & Company.
- Sheridan, S. M., Napolitano, S. A. in Swearer, S. M. (2002). Best practices in school-community partnerships. V: A. Thomas in J. Grimes (ur.). *Best practices in school psychology IV*. Bethesda, MD: National Association of School Psychologists, str. 321–336.

- Slater, L. (2004). Collaboration: A framework for school improvement. *International Electronic Journal for Leadership in Learning*, 8, št. 5, str. 113–118. Dostopno na <https://eric.ed.gov/?id=EJ984546> (pridobljeno 4. 11. 2018).
- Textor, M. R. (2018). *Elternarbeit in der Schule*. Norderstedt: Books on Demand.
- Ule, M. (2015). Vloga staršev v izobraževalnih potekih otrok v Sloveniji. *Sodobna pedagogika*, 66, št. 1, str. 30–45.
- Walsh, M. E. in DePaul, J. (2011). The essential role of school-community partnerships in school counseling. V: H. L. K. Coleman in C. Yeh (ur.). *Handbook of school counseling*. New York, London: Taylor & Francis e-Library, str. 765–783. Dostopno na: <https://drive.google.com/file/d/0B9Y2-nkSJE5MYTUzT20weVNhWVE/edit?pli=1> (pridobljeno 4. 3. 2019).

Katja JEZNIK (University of Ljubljana, Slovenia)

Petra GREGORČIČ MRVAR (University of Ljubljana, Slovenia)

Marjeta ŠARIČ (University of Ljubljana, Slovenia)

PARENTS' VIEW OF SCHOOL COUNSELLING WORK

Abstract: Pedagogical theory recognizes the concern for partnership forms of cooperation between school and parents as one of the key tasks of the school counselling service. Existing research suggests a lack of agreement on understanding and importance of partner collaboration. From the teacher's point of view parents are sometimes recognized as too interfering with their educational work. However, since the parents' views have received less research attention in the past, the paper presents the results of a comprehensive study of school counselling in Slovenia, with an emphasis on the analysis of the responses given by parents. The survey included 315 school counsellors and 1119 parents. The research indicates that parents are familiar with the basic tasks of the school counselling service and are aware that it is intended not only for individual children support, but also for parents and other participants in schools. The school counselling service is well accepted among parents and parents among school counsellors. With regard to these results we problematize the generalized notion of mutual dissatisfaction between parents and the school when interacting with each other and meeting expectations. The broader social circumstances in which modern parenting is involved, as well as the school, can only be overcome by strengthening the good cooperation between parents and the school counselling service in various fields, eg. enrolment, learning and teaching habits, relationships and personal development.

Keywords: school counselling service, parents, cooperation with parents, counselling work

E-mail for correspondence: katja.jeznik@ff.uni-lj.si